



JOEEP

e-ISSN: 2651-5318
Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Yönetişim Bileşeni Olarak Şeffaflık: Belediye Web Sitelerinin Şeffaflık Analizi

Transparency as Governance Component: Analysis of the Transparency of Municipal Websites

Arzu Dilaveroğlu^{a,*}^a Dr.Öğr.Üyesi, İstanbul Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, 34810, İstanbul /Türkiye
ORCID: 0000-0002-7850-8838

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 30 Kasım 2023

Düzeltilme tarihi: 19 Ocak 2024

Kabul tarihi: 24 Ocak 2024

Anahtar Kelimeler:

Yönetişim

Şeffaflık İlkesi

Şeffaflık Ölçütleri

Belediye Web siteleri

Marmara Bölgesi

ARTICLE INFO

Article history:

Received: Nov 30, 2023

Received in revised form: Jan 19, 2024

Accepted: Jan 24, 2024

Keywords:

Governance

Transparency Principle

Transparency Criteria

Municipality Websites

Marmara Region

ÖZ

Bu çalışmanın temel sorusu; “Belediyelerin web sitelerinin kullanımında yönetişimin temel bileşeni olan şeffaflık ne ölçüde sağlanmıştır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu sorunun cevaplanmasında örneklem olarak nüfusunun önemli bir kısmının yerleşim yeri olması nedeniyle Marmara Bölgesinde yer alan büyükşehir ve il belediyelerinin web siteleri tercih edilmiştir. İçerik analizi yönetimin kullanılacağı bu çalışmada belediyelerin resmi web sitelerinin, belirlenen şeffaflık ölçütleri çerçevesinde incelenmesi, yeterlilik ve yetersizlik durumlarının saptanması ve şeffaflığı artırmaya dönük önerilerin sunulması amaçlanmaktadır. Elde edilen bulgulara göre ölçütlerin tümünün tek bir belediye tarafından karşılanma düzeyi karşılaştırıldığında İstanbul, Bursa ve Balıkesir Büyükşehir Belediyeleri (BB) şeffaflık düzeyleri “oldukça yeterli”, diğer belediyeler ise “yeterli” düzeydedir. Ancak ölçütler tüm belediyeler için ortak değerlendirildiğinde ya da alt ölçütler tek tek ele alındığında şeffaflık düzeyleri; “oldukça yeterli, yeterli, yetersiz ve oldukça yetersiz” şeklinde farklılaşmaktadır.

ABSTRACT

The main question of this study is; “To what extent has transparency, which is the basic component of governance, been ensured in the use of municipalities' websites?” It was determined as . In answering this question, the websites of metropolitan and provincial municipalities in the Marmara Region were preferred as samples, since a significant part of the population is residential. In this study, in which content analysis method will be used, it is aimed to examine the official websites of the municipalities within the framework of the determined transparency criteria, to determine the situations of adequacy and inadequacy and to present suggestions to increase transparency. According to the findings, when the level of fulfillment of all the criteria by a single municipality is compared, the transparency levels of Istanbul, Bursa and Balıkesir Metropolitan Municipalities (BB) are at “quite sufficient” level, while the other municipalities are at “adequate” level. However, when the criteria are evaluated jointly for all municipalities or when the sub-criteria are considered individually, transparency levels; It is differentiated as “quite sufficient, sufficient, insufficient and quite inadequate”.

1. Giriş

Yönetişim, geleneksel yönetim sürecinin bir alternatifi değil, geleneksel yönetim anlayışının eleştirel yönlerine çözüm sunabilen ve günün ihtiyaçlarına cevap verebilen bir yönetim anlayışıdır. Geleneksel yönetim anlayışında planlamadan denetlemeye kadar tüm yönetim süreçlerinde devletin ana aktör olduğu görülür. Ancak yönetişim,

sorunların tespitinden, uygulanmasına kadar tüm yönetim süreçlerinde farklı aktörlerle etkileşimin ve işbirliğinin önemini vurgular. Bu bağlamda yönetişimin katılımcı bir yönetim anlayışı olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte örgütlemeyen işleyişe kadar ki süreçte katılımcılığa ek olarak tutarlılık, hukukun üstünlüğü, hesap verebilirlik, verimlilik, şeffaflık gibi ilkeleri de barındırmaktadır. Bu ilkelerin her biri birbirini desteklemektedir. Nitekim

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: adilaveroğlu@medipol.edu.tr

Atf/Cite as: Dilaveroğlu, A. (2024). Yönetişim Bileşeni Olarak Şeffaflık: Belediye Web Sitelerinin Şeffaflık Analizi. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 9(2), 64-74.

This article is published under the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0) licence. Anyone may reproduce, distribute, translate and create derivative works of this article (for both commercial and non-commercial purposes), subject to full attribution to the original publication and authors.

yönetimin görünür olmasını sağlayan şeffaflık ilkesi benimsenmemiş ve şeffaflık için gerekli mekanizmalar oluşturulmamış ise hesap verebilirlik süreci istenilen etkinlikte olmayacaktır. Hesap verebilirlik süreçleri etkin değil ise kamusal süreçlerin verimli şekilde işletilip işletilmediği vatandaş nezdinde yeterince değerlendirilmeyecek bu durum yerel demokrasiye de zarar verecektir.

20.yüzyılın son çeyreğinde uluslararası örgütlerin etkisi ile gelişim gösteren ve 21.yüzyıl için popülerliğini koruyan yönetişim anlayışı, merkezi idarenin yanı sıra yerel sorunların, ihtiyaçların ve taleplerinde çeşitlenerek arttığı yerel yönetimler içinde dikkat çeken bir yönetim anlayışı olarak kabul edilmektedir. Yerel yönetimlerin farklı paydaşları sürece dahil ederek yönetme fonksiyonlarını yerine getirmesi, yönetime verimlilik ve etkinlik gibi faydalar sağlayacaktır. Bunun sağlanabilmesi için paydaş olarak kabul edilenlerin çeşitli mekanizmalar aracılığı ile bilgilendirilmesi önemlidir. Web siteleri bu bilgilendirme mekanizmalardan biridir. Dijitalleşme sürecinin hızlanarak devam etmesi, belediye web sitelerinin oluşturulmasına ve e-belediyeçilik uygulamalarının yaygınlaşmasına ve bu sayede paydaşların belediyelere ait bilgi ve belgelere erişebilmesine imkan vermektedir.

Bu araştırmada dijital bir araç olan belediye web sitelerinde paylaşılan bilgi ve belgelerin, yönetişimin önemli bir bileşeni olan şeffaflık ilkesini ne ölçüde karşıladığı geliştirilen ölçütlerle analiz edilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda çalışmanın ilk kısmında şeffaflık ilkesi üzerinde durulacak, ardından konuya ilişkin literatür taraması sonuçları paylaşılacaktır. Daha sonra çalışmanın ampirik kısmı (araştırmanın amacı, kapsamı, metodu ve bulguları) yer alacaktır. Son kısımda elde edilen bulgular üzerinden web sitelerinin şeffaflık açısından yeterlilikleri/yetersizlik durumları değerlendirilecek, yetersizlik gösteren kısımların iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

2. Şeffaflık İlkesi

Şeffaflık, “Kamu yetkililerinin karar alma süreçlerini ve kararlarını diğer paydaşlara açık ve paylaşılar olarak gerçekleştirmesidir” (Toksöz, 2008: 18-19). Kavram, Dünya Bankası-WB (2016: 81) tarafından; “vatandaşların hükümettekilerin eylemleri ve bu eylemlerin sonuçları hakkında kamuya açık bilgilere erişimi” olarak tanımlanmaktadır. Eken (2005: 115) ise kavramı; “yönetimin işleyiş sisteminin, aldığı kararların, personel tutum ve davranışlarının vatandaşlar tarafından bilinmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Cucciniello ve Nasi (2014: 911) ise kurumların şeffaflık uygulamalarını “resmi şeffaflık” ve “faydalı şeffaflık” olarak iki ayırarak ele almıştır. Yasal yükümlülükleri nedeniyle yapılan paylaşımlara resmi şeffaflık, vatandaşın gerçekte ihtiyaç duyduğu bilgilerin paylaşılması ise faydalı şeffaflık olarak ifade edilmiştir.

Tanımlardan hareketle şeffaflığın gerçekleşmesi için açık bir yönetim anlayışının zorunlu olduğu ve şeffaflığın en temel göstergesinin de bilgiye erişimin sağlanması olduğunu

söyleyebiliriz. Bu nedenle şeffaf bir yönetimin inşasında bilgi iletişim teknolojileri, yönetimin görünürlüğünün artırılması ve yönetimin vatandaş tarafından takip edilebilmesini sağlaması dolayısıyla önemli bir araç niteliğindedir. Bu teknolojiler çalışma hayatında planlamadan pazarlamaya kadar her alanda kullanılırken, özellikle taşınabilir akıllı aygıtların yaygınlaşması ile günlük hayatında vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2023 “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” sonuçlarına göre Türkiye’de internet erişim imkanı olan hanelerin oranı 2022 yılı ile kıyaslandığında; 1,4 puan artarak %94,1’den %95,5’e, internet kullanan bireylerin oranı ise 2,1 puanlık artışla %85’den %87,1’e yükselmiştir. Bu durum kamu kurumlarına ve siyasi yapılanmalara da vatandaşla iletişim biçimini sorgulama sorumluluğu yüklemekte, internetin yaygın kullanımı bu örgütlerin dijitalleşme oranlarını arttırmalarını bir mecburiyet haline getirmektedir.

Yasal temellerinin Fransız devrimine dayandırıldığı şeffaflık ilkesi iki aşamalı olarak gelişim göstermiştir. Bu aşamaların ilki 18.yüzyılın sonlarındaki şeffaflık anlayışıdır. Bu aşamada şeffaflığın, Amerikan ve Fransız Devrimleri tarafından teşvik edilen temsili demokrasinin inşasıyla sıkı şekilde bağlantılı olduğu kabul edilir. Yöneten ve yönetilen arasında dikey ilişkinin olduğu bu dönemde şeffaflık anlayışı, vatandaşın temsilcilerini izlemesine olanak sağlayan bir ilke olarak kabul edilmektedir. İkinci aşama ise ilkenin katılımcı demokrasinin temeline dönüştüğü aşamadır. Vatandaş ve hükümet arasındaki dikey ilişki yerine yatay bir ilişki kurulmasının öngörüldüğü 1960 Devrimi sonrası, vatandaş kamusal politika üretiminin ortağı/aktif katılımcısı olarak kabul edilmekte, bunun için vatandaşın katılım hakkı temelinde temsilcileri dışında hükümet yetkilileri ile de iletişim kurması gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için bilgi edinme hakkı yasal zemine kavuşturulmuştur. (Meijer, 2015). 1960’lı yıllardan itibaren şeffaflık düşünce ve uygulamaları dünyada hızla gelişme göstermekte (Eken, 2005: 114), birçok ülke tarafından vatandaşın bilgiye erişim hakkı yanında, hükümetin verimliliğini ve hesap verebilirliğini artıran bir araç olarak görülmektedir (Cucciniello ve Nasi, 2014: 911). Bu bağlamda şeffaflık ilkesinin ve uygulamalarının günümüzde yönetişimin temel bileşenlerinden biri olarak dikkat çektiği ifade edilebilir.

Şeffaf bir yönetimin inşa edilmesi ve benimsenmesi yalnızca vatandaş açısından değil yönetimin yapı ve işleyişinin iyileştirilmesi açısından da çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Eken (2005: 115-116), bu fırsatları şu şekilde sıralamaktadır; sürekli izlendiğini hisseden yönetimin mevcut işleyişini iyileştirmesini sağlarken, kurulan açık yönetim anlayışı ile toplumla yönetim arasındaki mesafenin azaltılmasına ve ilişkilerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte kamusal faaliyetlerin yürütülmesinde vatandaş aktif hale getirerek demokrasiyi güçlendirecektir.

3. Literatür Taraması

Genel olarak ülkelerin, özel olarak kurumların yönetim düzeylerinin ölçülmesine yönelik çeşitli ölçütler bulunmaktadır. Dünya Bankası 1996 yılından itibaren yönetişimin geldiği düzeyi uluslararası çapta 6 temel ölçüt ile değerlendirmektedir. Bu ölçütler; “ifade özgürlüğü ve hesap verebilirlik, siyasi istikrar ve şiddetin/terörün yokluğu, hükümetin etkinliği, düzenleyici kalite, hukukun üstünlüğü, yolsuzluğun önlenmesi” şeklindedir (WB, 1996). Benzer bir ölçüm AB Konseyi tarafından gerçekleştirilmektedir. Konsey “İyi Demokratik Yönetişimin 12 İlkesi” olarak belirlediği yönetim ölçütlerine uyum düzeylerini tespit etmekte ve belirlenen standartlara yüksek düzeyde uyum gösterilen örgütlere “Avrupa Yönetişim Mükemmelliği Etiketleri (ELOGE)” vermekte ve sonrasında ilgili örgütü izlemeye devam etmektedir (EU COE, t.y). Bir başka ölçüt Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından ortaya konulmuş olan “Yolsuzluk Algı Endeksidir”. Bu endeks kapsamında 180 ülkenin karşılaştırılması yapılarak yönetimlerin geldiği seviye ortaya konulmaya çalışılmaktadır (TI, t.y).

Araştırmamız kapsamında belediyelerin web sitelerinin yönetim ölçütlerinden biri olan şeffaflık açısından analizi yapılacaktır. Literatür bu bağlamda incelendiğinde farklı ülke, dönem, kapsam ve yöntemlerle hazırlanmış çalışmaların olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar kapsadıkları döneme ilişkin olmakla birlikte, çalışmalarda ortak olarak web sitelerinin kullanımının şeffaflık açısından önemli olduğu ancak tüm örgütlerin bu araçları yeterli düzeyde kullanmadığı ve halen birtakım yetersizliklerin bulunduğu şeklinde benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ulusal ve uluslararası çalışmalardan bazıları aşağıda sıralanmaktadır.

Kerman vd. (2012) tarafından Türkiye’deki valilik, belediye ve il özel idarelerinin web sitelerinin işlevsel şekilde kullanılıp kullanılmadığının tespitine yönelik kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada valilik web siteleri Kasım-Aralık 2008 verileri, il belediyeleri için Nisan-Mayıs 2009, il özel idareleri için Haziran-Temmuz 2009 verileri esas alınmıştır. Elde edilen veriler, 15 temel ölçüt ve alt ölçütler üzerinden analiz edilmiştir. Çalışmada şeffaflık düzeyi temel ölçütlerden biri olarak kabul edilmiş ve 3 alt ölçüte ayrılmıştır. Yapılan analizler sonucunda valilik web sitelerindeki şeffaflık düzeyi %25 olarak hesaplanmış, bu oran üzerinde şeffaflığın yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Belediyelerin web sitelerindeki şeffaflık düzeyi %68 olarak bulunmuş, bu orana göre sitelerin şeffaflık açısından yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İl özel idarelerinin web şeffaflık düzeyi ise %83 ile oldukça yeterli düzeyde bulunmuştur.

Cucciniello ve Nasi (2014) tarafından yapılan çalışmada ise İtalya’da yer alan 117 belediye web sitesinin şeffaflığı 4 boyutta incelenmiştir. İnceleme sonucu şeffaflık düzeyinin yüksekten düşüğe doğru kurumsal (%69), siyasi (%52), mali (%32) ve hizmet (%23) boyutunun farklı düzeylerde karşılandığı görülmüştür.

Da Cruz vd. (2016) tarafından Portekiz’de 308 belediye üzerinden yapılan başka bir çalışmaya ulaşılmıştır. 2013 Haziran ve Temmuz aylarını kapsayacak şekilde web sitelerinde yaptığı araştırma ile şeffaflık düzeylerini ölçen çalışmada, ölçüm için 7 temel ölçüt ve 76 alt ölçüt kullanılmıştır. Araştırma sonucunda belediye web sitelerinin istenilen şeffaflık düzeyine ulaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer çalışma Bearfield ve Bowman (2016) tarafından Teksas’ta 217 yerel yönetim birimi üzerinde yapılmıştır. Yerel yönetimlere ait web siteleri 4 temel ölçüt ve 21 alt ölçüt ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre insan kaynaklarına dair bilgi paylaşım düzeylerinin düşük, finans, bütçe ve genel yönetime dair bilgi paylaşımı konusunda daha şeffaf davranıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yerel yönetimlerin şeffaflık düzeylerinin farklılıklarının nedenleri üzerinde durulan çalışmada, bu farklılıkların sebepleri “devlet kaynakları, siyasi rekabet, idari profesyonellik, topluluk talebi ve örgütsel ağlar” olarak sıralanmıştır. Çalışma bulgularına göre büyükşehirlerde şeffaflık düzeyi daha çok siyasi rekabetten etkilenirken, küçük şehirlerde devlet kaynaklarının durumu ve idari profesyonellik düzeyinden etkilenmektedir.

Üzmez (2019), Türkiye’deki büyükşehir belediyeleri özelinde 41 ölçüt içeren “e-Yönetişim Uygulamaları Değerlendirme Tablosu” ile web analizi gerçekleştirmiştir. Çalışmada açıklık, şeffaflık ve hesap verebilirlik aynı başlık altında değerlendirilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin yarısı bu başlık altındaki ölçütlerin ortalama değeri altında, diğer yarısının da üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tüm ölçütler açısından değerlendirme yapıldığında web sitelerinin bir katılım aracı olarak kullanımından daha çok bir halkla ilişkiler ve hizmet sunumu için etkinlik aracı şeklinde kullanıldığı görülmüştür.

Benzer bir çalışma Gençkaya vd. (2021) tarafından yapılmıştır. Söz konusu çalışmada Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin web sitelerinin açıklık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri açısından analizi yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Stapel ölçeği kullanılmış, belirlenen kriterlerin ağırlıklarının belirlenmesinde LBWA (Seviye Temelli Ağırlık Değerlendirme) kullanılırken, belediyeler CoCoSo (Birleştirilmiş Uzlaşık Çözüm) yöntemi ile sıralanmıştır. Çalışma bulgularına göre araştırma kapsamındaki ilkeler açısından büyükşehir belediyelerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Taş vd. (2022) tarafından Türkiye’de yapılan başka bir çalışmada 30 büyükşehir belediyesinin web sitelerinin şeffaflık düzeyleri içerik analizi yöntemi ile 14 temel ölçüt ve alt ölçütler kullanılarak incelenmiştir. Çalışma bulgularına göre belediyelerin web sitelerinin dijital şeffaflık düzeyleri ortalamasının üzerindedir ve kuruluş tarihi daha eskilere dayanan belediyelerde şeffaflık oranı daha yüksektir.

4. Belediyelerin Web Sitelerinin Şeffaflık Düzeyinin Analizi

Bu başlık altında çalışmanın temel sorusunun cevaplandırılmasına çalışılacaktır. Öncelikle araştırmanın amacı, kapsamı ve metodu üzerinde durularak, belirlenen ölçütler dahilinde web siteleri analiz edilecek, elde edilen bulgulara yer verilecektir.

4.1. Araştırmanın Amacı

Kamu yönetiminde şeffaflık ilkesi uzun yıllardır istenen ve çeşitli yasal düzenlemeler ve mekanizmalar ile somut hale getirilmeye çalışılan önemli bir ilkedir. Bu bağlamda web sitelerinin kullanımını bu ilkenin somut hale getirilmesinde bir araç olarak değerlendirebiliriz. Belediyeler, yasal zorunluluklar nedeniyle bazı bilgileri paylaşma yükümlülüğündedir. Bununla birlikte yasal zorunluluk olmaksızın yönetimin şeffaflık düzeyini artıracak bilgi

paylaşımlarının yapılıp yapılmadığı da önemlidir. Bu araştırma kapsamında belirlenen ölçütlerle belediyelerin web sitelerinin şeffaflık düzeylerinin tespit edilmesi, bilgi paylaşımı konusundaki yeterlilik/yetersizlik durumlarının ortaya konulması, belediyelerin web sitelerinin etkin kullanımına yönelik öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

4.2. Araştırma Kapsamı ve Metodu

Araştırma, Marmara Bölgesinde faaliyet gösteren büyükşehir ve il belediyelerinin tümünün web sitelerini kapsamaktadır. Örneklemin seçilmesinde iki kriter önemli olmuştur. Birincisi Marmara Bölgesi'ndeki belediyelerin ülke nüfusunun önemli bir kısmına hizmet sunuyor olması. İkincisi ise aynı bölgede faaliyet gösteren büyükşehir ve il belediyelerinin karşılaştırılmasına olanak vermesidir. Örneklem olarak seçilen belediyeler, belediyelere ait resmi web siteleri ve nüfusları Tablo 1'de sıralanmaktadır.

Tablo 1: Marmara Bölgesi İl ve Büyükşehir Belediyeleri ve Web Siteleri

Belediyeler	Web Sitesi*	Nüfus**
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	http://www.balikesir.bel.tr/	1.257.590
Bilecik Belediyesi	https://www.bilecik.bel.tr	73.135
Bursa Büyükşehir Belediyesi	http://www.bursa.bel.tr	3.194.720
Çanakkale Belediyesi	http://www.canakkale.bel.tr/	143.675
Edirne Belediyesi	http://www.edirne.bel.tr/	180.002
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	http://www.ibb.gov.tr	15.907.951
Kırklareli Belediyesi	http://www.kirklareli.bel.tr/	85.493
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	http://www.kocaeli.bel.tr	2.079.072
Sakarya Büyükşehir Belediyesi	http://www.sakarya.bel.tr	1.080.080
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi	http://www.tekirdag.bel.tr	1.142.451
Yalova Belediyesi	http://www.yalova.bel.tr	133.109

*Belediyenin resmi web sitelerine 27.07.2023 tarihinde e-devlet üzerinden ulaşılmıştır.

**Belediyelerin yetki alanında olan nüfusa "Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" üzerinden ulaşılmıştır.

Belediyelerin web siteleri Ağustos-Eylül 2023'ü kapsayacak şekilde içerik analizi yöntemiyle incelenecektir. İçerik analizi için kullanılacak ölçütlerin belirlenmesinde, ilgili mevzuat (5393, 5216, 5018, 4734 sayılı kanunlar) ve literatürde kullanılmış ölçütlerden (Aktel (2009), Harder ve Jordan (2013), Cucciniello vd. (2012), Cucciniello ve Nasi (2014), Bearfield ve Bowman (2016), Akdoğan ve Çetinkaya (2016), Gençkaya vd. (2021) yararlanılmış, 8 temel ölçüt ve 38 alt ölçüt belirlenmiştir. Bu ölçütler belediyelerin yapısı, organları, işleyişi ve finansal durumunu kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Analiz için belirlenen ölçütler şu şekilde sıralanmaktadır:

Kuruma ilişkin genel bilgiler: Bu temel ölçüt altında kurumun güncel iletişim bilgileri (yüz yüze, telefonla ya da online) ile belediyenin yetki alanı (coğrafi) alt ölçütü eklenmiştir. Mahalli ihtiyaçlarının karşılanmasında ilgili belediyenin tespitini sağlaması açısından yetki alanının biliniyor olması önemli bir husustur.

- (i) Adres
- (ii) E-mail
- (iii) Telefon/çağrı merkezi numarası

- (iv) WhatsApp, BİP vb.uygulamalar
- (v) Dijital asistan/sohbet robotu
- (vi) Resmi sosyal medya hesabı bilgisi
- (vii) Belediyenin yetki alanı (coğrafi)

Belediye başkanına ait bilgiler: Seçim usulü ile doğrudan seçmenler tarafından belirlenen belediye başkanı, belediyenin başı aynı zamanda tüzel kişiliğini temsil edecek kişidir. Başkana ait özgeçmiş, başkanlık süresince üstleneceği görevler, yetkisi ve sorumluluklarının neler olduğu ve vatandaşın başkana ulaşmasını sağlayacak iletişim bilgisi (telefon, e-mail, sosyal medya hesabı vb.) bulunup bulunmadığı bu ölçüt dahilinde ele alınmıştır.

- (i) Özgeçmiş
- (ii) Görev, yetki ve sorumluluk
- (iii) İletişim bilgisi

Belediye meclisi üyelerine ait bilgiler: 5393 sayılı Kanun'un 17. maddesinde "Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilmiş üyelerden oluşur" şeklinde yer almaktadır.

Belediyenin üç organından biri olan meclisin üyelerinin kim olduğu, eğitimi, tecrübeleri ve yeteneklerini içeren özgeçmiş, görev süresinde üstleneceği rol ve yetkisi ile üyelere ulaşmayı sağlayacak iletişim bilgisinin web sitesi aracılığı ile elde edilip edilmediği bu ölçüt çerçevesinde incelenmiştir.

- (i) İsim
- (ii) Özgeçmiş
- (iii) Görev, yetki ve sorumluluk
- (iv) İletişim bilgisi

Atama ile gelen yöneticilere ait bilgiler (Genel sekreter/belediye başkan yardımcısı): 5216 sayılı Kanun'un 27. maddesine göre BB belediye başkan yardımcısı bulunmaz. Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik çerçevesinde BB genel sekreter, il belediyelerinde belediye başkan yardımcısı/yardımcıları görevlendirilir. Bu kişiler mahalli hizmetlerin etkin ve verimli yürütülmesinde belediye başkanına yardımcı olur. Bu kişilerin kim olduğu, özgeçmişleri, görev, yetki ve sorumluluklarının kapsamı ve vatandaşın yönetici pozisyonundaki bu kişilere ulaşmasını sağlayacak irtibat bilgilerinin paylaşılıp paylaşılmadığı bu ölçütü değerlendirilmiştir.

- (i) İsim
- (ii) Özgeçmiş
- (iii) Görev, yetki ve sorumluluk
- (iv) İletişim bilgisi

Toplantı Bilgisi: Belediyenin temel organlarından biri belediye meclisi diğeri belediye encümenidir. Bu iki organın almış olduğu kararlar mahalli idare sınırında yaşayan vatandaşı doğrudan ilgilendirmektedir. Bu nedenle yapılacak toplantıların, alınan kararların ulaşılabilir olması önemlidir. 5393 sayılı Kanun'unun 20. maddesi gereğince meclis toplantıları yer ve zaman bilgisi belde halkına duyurulur ve toplantıların halka açık yapılması genel kuraldır (gerekçeli öneri ve toplantıya katılanların salt çoğunluğunun sağlanması durumunda kapalı oturum yapılabilir). Kanununun 21.maddesine göre belediye başkanınca belirlenmiş olan meclis gündemi toplantıdan en az üç gün önce üyelere bildirilir ve halka duyurulur. Kanununun 23. maddesine göre kesinleşmiş olan meclis kararlarının da halka duyurulması gerekmektedir. 5216 sayılı Kanun'un 13. maddesinde de toplantı yeri ve zamanının halka duyurulması zorunlu tutulmuştur. Belediyenin bir diğeri organı olan encümen toplantılarının gündemi ve alınan kararların halka duyurulması ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.

5216 sayılı Kanun'un 8. maddesi "Büyükşehir içindeki alt yapı hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla" Alt Yapı Koordinasyon Merkezi, kanununun 9. maddesine göre "Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve

demiryolu üzerindeki her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla" Ulaşım Koordinasyon Merkezi kurulmaktadır. Bağlayıcı karar alabilen bu merkezlerin kararlarının ulaşılabilir olması şeffaf bir yönetimin kurulmasına katkı sağlayacaktır. Ancak kanunda kararların ilanına ilişkin bir yasal zorunluluk bulunmamaktadır.

Bu temel ölçütün web sitesi aracılığı ile paylaşımında gelen noktayı görmek için alt ölçütler aşağıda sıralanmıştır.

- (i) Meclis toplantıların tarih/saat/yer bilgisi
- (ii) Meclis toplantı gündemi
- (iii) Meclisi kararları
- (iv) Encümen toplantı gündemi
- (v) Encümen kararları
- (vi) AYKOME kararı
- (vii) UKOME Kararları

Planlar ve raporlar: Belediyelerin yol haritaları olan planlara ve raporlara ulaşarak, belediyenin sahip olduğu misyonu, vizyonu, değerleri, finansal kaynaklarını, bu kaynaklar ne şekilde kullanacağını ve hangi hizmetleri hedeflediğini görmek mümkündür. 5393 sayılı Kanun'un 41. maddesine göre "nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılması zorunlu değildir". Bunun dışında kalan belediyelerin stratejik plan hazırlama zorunluluğu bulunmaktadır. İlgili Kanun'un 56. maddesine göre, stratejik plan ve performans programının gerçekleştirme durumlarını gösteren faaliyet raporlarının hazırlanması da yer almaktadır. 5018 sayılı Kanun'un 7. maddesinde "hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması" gerektiği yer almaktadır. Yine 5018 sayılı Kanun'un 41. maddesinde mahalli idarelerin faaliyet raporlarını kamuoyuna açıklaması hükme bağlanmıştır. Bu hüküm gereğince vatandaşın erişimine açık olan plan ve raporlar şeffaflık ilkesinin yerleşmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca 5018 sayılı Kanun'un 30. maddesinde yer alan "genel yönetim kapsamındaki idareler bütçelerinin ilk altı aylık uygulama sonuçları, ikinci altı aya ilişkin beklentiler ve hedefler ile faaliyetlerini; Cumhurbaşkanlığı ise merkezî yönetim bütçe kanununun ilk altı aylık uygulama sonuçları, finansman durumu, ikinci altı aya ilişkin beklentiler ve hedefler ile faaliyetleri kapsayan mali durumu Temmuz ayı içinde kamuoyuna açıklar" hükmü gereğince mali durum ve beklenti raporlarının yayınlanması zorunluluğu bulunmaktadır. 5393 sayılı Kanun'un denetim türleri ve kapsamının yer aldığı 55. maddede ise denetim sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması hükmü yer almaktadır. Bu ölçüt altında belirlenen alt ölçütlerle belediye web sayfalarında güncel plan ve raporlara ulaşılıp ulaşılmadığı analiz edilecektir.

- (i) Stratejik planlar
- (ii) Bütçe
- (iii) Performans programı
- (iv) Faaliyet raporları
- (v) Yıllık mali durum ve beklentiler raporu
- (vi) Dış denetim (Sayıştay Raporu) ¹

Etkinlik, projeler (hizmet) ve ihaleler: Belediyeler mahallî müşterek ihtiyaçları karşılamak üzere kurulmuştur. Bu ihtiyaçların karşılanma sürecinde çeşitli etkinlikler, projeler ve ihale süreçlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ölçüt altında devam eden ya da planlanmış etkinliklerin vatandaşlara duyurulmasında web sitelerinin kullanılıp kullanılmadığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca belediyelerin etkinlik ve projeler için gerekli olan ihale süreçlerinin şeffaflığı da sorgulanacaktır. Nitekim 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 2. maddesinde "her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihaleleri bu Kanun hükümlerine göre yürütülür" şeklinde bir düzenleme yer almaktadır. Kanun kapsamında belediyelerin süreç içinde duyuru yükümlülükleri bulunmaktadır.

- (i) Mevcut etkinlik plan ve duyuruları
- (ii) Mevcut/hazırlık sürecinde olan planlar, projeler
- (iii) İhale ilanları

Diğer: Bu ölçüt altında web sitelerinin tek yönlü bilgi paylaşımı yanında etkileşime de imkan veren olanaklarının olup olmadığı, web sayfalarını kullananlarından elde edilen verinin nasıl kullanıldığı gibi konularda bilgi sahibi olmalarını sağlayacak KVKK (Kişisel Verilerin Korunma Kanunu) metninin ya da Çerez Politikasının yer alıp almadığı, Türkçe dışı bir dil ile web sitesindeki bilgilere erişme imkanı olup olmadığı sorgulanmıştır. Yine bu ölçüt altında resmi web sitelerine kolaylıkla erişim sağlanıp sağlanmadığı gibi sorulara cevap aranmıştır.

- (i) Görüş, öneri, şikayet vb. bildirme formu
- (ii) KVKK Aydınlatma Metni/Çerez Politikası
- (iii) Farklı dil seçeneği
- (iv) Web sitesi erişim kolaylığı

Ölçütlerin belediyeler tarafından karşılanma düzeyini ortaya koymak için Aktel (2009) tarafından kullanılan yöntem² kullanılmış, ölçütlerin oransal olarak hesaplanması yapılmıştır. Bu yöntemde sonuç %0-%24'e kadar ise oldukça yetersiz, %25'den %49'a kadar ise yetersiz, %50'den %74'e kadar yeterli, üstünde bir sonuç elde ediliyor ise oldukça yeterli olarak kabul edilmektedir. Elde edilen veriler üzerinden belediyelerin temel ölçütleri ne derece karşıladığı karşılaştırılabilecektir.

5. Araştırma Bulguları

Araştırma kapsamında belirlenen ölçütlere ilişkin bulgular bu

başlık altında ele alınmıştır. Tablo 2'de belediyelerin tüm alt kodları karşılama düzeyleri özetlenmektedir. Buna göre yapılan sıralamada İstanbul BB ilk sırada yer alırken, Bursa BB ikinci ve Balıkesir BB üçüncü sırada yer almakta ve bu belediyelerin web sitesi şeffaflık düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Çanakkale B, Sakarya BB, Tekirdağ BB, Edirne B, Kocaeli BB, Yalova B, Kırklareli B ve Bilecik B. şeffaflık düzeylerinin ise yeterli durumda olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı tabloda belediyelerin tek tek kodları ve alt kodları karşılama düzeyleri de yer almaktadır. Buna göre belediyelerin durumu şu şekilde özetlenebilir:

- (i) Balıkesir BB: 1.,2.,4.,6., 7. 8. ölçütlere göre oldukça yeterli, 3. ve 5. ölçütlere göre yetersiz.
- (ii) Bilecik B: 7. ve 8. ölçütlere göre oldukça yeterli, 1. ve 6. ölçütlere göre yeterli, 2., 3., 4. ölçütlere göre yetersiz, 5.ölçüte göre oldukça yetersiz.
- (iii) Bursa BB: 1., 2., 4., 6., 7., 8. ölçütlere göre oldukça yeterli, 5. ölçüte göre yeterli, 3. ölçüte göre yetersiz.
- (iv) Çanakkale B: 4., 6., 7., 8. oldukça yeterli, 1., 2., 5. yeterli, 3. ölçüte göre yetersiz.
- (v) Edirne B: 1., 7., 8. oldukça yeterli, 2., 4., 5., 6. ölçütlere göre yeterli, 3. ölçüte göre yetersiz.
- (vi) İstanbul BB: 1., 2., 4., 5., 7., 8. ölçütlere göre oldukça yeterli, 3. ve 6. ölçüte göre yeterli.
- (vii) Kırklareli B: 7. ve 8. ölçüte göre oldukça yeterli, 1., 2., 3., 5., 6. ölçütlere göre yeterli, 4. ölçüte göre oldukça yetersiz.
- (viii) Kocaeli BB: 4., 6., 7., 8 ölçüte göre oldukça yeterli, 1. ve 2. ölçüte göre yeterli, 3. ve 5. ölçüte göre yetersiz.
- (ix) Sakarya BB: 4., 6., 7., 8. ölçütlere göre oldukça yeterli 1., 2., 3., 5. ölçütlere göre yeterli.
- (x) Tekirdağ BB: 1., 7., 8. ölçütlere göre oldukça yeterli, 2., 4., 5., 6. ölçütlere göre yeterli, 3. ölçüte göre yetersiz.
- (xi) Yalova B: 1., 7., 8. ölçütlere göre oldukça yeterli, 2., 4., 5., 6. ölçütlere göre yeterli ve 3. ölçüte göre yetersiz.

Temel ölçüt ve alt ölçütlerin karşılanma ve yeterlilik/yetersizlik durumlarına ilişkin hesaplamalar ise temel ölçüt başlıkları altında tüm belediyeleri kapsayacak şekilde aşağıda özetlenmiştir.

Kuruma ilişkin genel bilgiler: Kurumların adres, e-mail, telefon, çağrı merkezi, WhatsApp ya da BİP benzeri uygulamaları, dijital asistan/ sohbet robotu, sosyal medya hesaplarına ilişkin iletişim bilgileri ile belediyenin yetki ve sorumluluğunda olan coğrafi alana ilişkin belirlenen 7 alt ölçüt kapsamında incelenmiştir. Balıkesir BB, Bursa BB, Edirne B, İstanbul BB, Tekirdağ BB ve Yalova B. 6 alt ölçütü karşılarken, Bilecik B, Çanakkale B, Edirne B, Kırklareli B, Kocaeli BB ve Sakarya BB 5 alt ölçütü

karşılıkmaktadır.

Tablo 2: Marmara Bölgesi İl ve Büyükşehir Belediyeleri Şeffaflık Düzeyleri (%)

Belediyeler	Tüm ölçütlere göre sıralama	1.Kuruma ilişkin genel bilgiler	2.Belediye Başkanına ait bilgiler	3.Belediye meclisi üyelerine ait bilgiler	4.Atama ile gelen yöneticilere ait bilgiler (GS/belediye başkan yardımcısı)	5.Toplantı Bilgisi *	6.Planlar ve Raporlar	7.Etkinlik, proje ve ihaleler (hizmet)	8.Diğer
İstanbul BB	81,57	85,71	100	50	75	80 85,71	66,66	100	100
Bursa BB	78,94	85,71	100	25	100	60 71,42	83,33	100	75
Balıkesir BB	76,31	85,71	100	25	75	60 42,85	100	100	100
Çanakkale B	72,22	71,42	66,66	25	75	60	83,33	100	100
Sakarya BB	71,05	71,42	66,66	50	75	60 57,14	83,33	100	75
Tekirdağ BB	68,42	85,71	66,66	25	50	60 71,42	66,66	100	75
Edirne B.	66,66	85,71	66,66	25	50	60	66,66	100	75
Kocaeli BB	65,78	71,42	66,66	25	75	60 42,85	83,33	100	75
Yalova B.	63,88	85,71	66,66	25	50	60	50	100	75
Kırklareli B.	61,11	71,42	66,66	50	0	60	66,66	100	75
Bilecik B.	50%	71,42	33,33	25	25	20	50	100	75

*İkinci satır değeri UKOME ve AYKOME kararları dahil edilmiş halidir.

Elde edilen bulgulara göre belediyelerin bu ölçütü karşılama düzeyi şu şekilde hesaplanmıştır:

$11+11+11+7+0+11+10/(7.11)=0,79$ (%79) ile oldukça yeterli düzeyde.

Belediye başkanına ait bilgiler: Başkana ait bilgilerin paylaşımı konusunda ilgili web siteleri üzerinden üç alt ölçüt kapsamında inceleme yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Balıkesir BB, Bursa BB ve İstanbul BB 3 ölçütü karşılıkmaktadır. Çanakkale B, Edirne B, Kırklareli B, Kocaeli BB, Sakarya BB, Tekirdağ BB ve Yalova B. için 2 alt ölçüte ilişkin bilgiye erişilmiştir. Bilecik B’de ise yalnızca 1 alt ölçüte ilişkin bilgi bulunmaktadır.

Bulgular kapsamında bu ölçütün karşılama düzeyi şu şekilde hesaplanmıştır:

$11+4+9/(3.11)=0,72$ (%72) ile yeterli düzeyde.

Belediye meclis üyelerine ait bilgiler: Seçimle gelen ve belediyenin karar organı olan meclis üyelerine ilişkin temel bilgilere web sitesi üzerinden erişilip erişilmediği 4 alt ölçüt kapsamında incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda İstanbul BB, Kırklareli B ve Sakarya BB’nin 2, diğer belediyelerin yalnızca 1 alt ölçütü karşıladığı, meclis üyelerine ilişkin bilgi paylaşımının kısıtlı olduğu görülmüştür. Hesaplama şu şekildedir:

$11+3+0+0/(4.11)=0,31$ (%31) yetersiz düzeyde.

Atama ile gelen yöneticilere ait bilgiler: Bu ölçüt altında

büyükşehir belediyelerinde görev yapan genel sekreter ve il belediyelerinde görev yapan belediye başkan yardımcılarını inceleme konusu yapılmıştır. Web sitelerinde 4 alt ölçüt kapsamında yapılan inceleme sonucu Bursa BB’nin tüm alt ölçütleri karşıladığı görülmüştür. Balıkesir BB, Çanakkale B, İstanbul BB, Kocaeli BB, Sakarya BB’de 3 alt ölçüte ilişkin bilgi paylaşımına ulaşılrken, Edirne B, Tekirdağ BB ve Yalova B’inde 2, Bilecik B’de 1 alt ölçüte ilişkin bilgiye ulaşılmıştır. Kırklareli B web sitesinde ise herhangi bir bulguya erişilmemiştir. Şeffaflık ilkesini karşılama düzeyi hesaplaması ise şu şekildedir:

$10+6+1+9/(4.11)=0,59$ (%59) yeterli düzeyde.

Toplantı bilgisi: Bu ölçüt altında BB ve diğer belediyelerin genel yeterlilik düzeyini belirlemek için 5 alt ölçüt belirlenmiştir. İstanbul BB 4, Bilecik B 1, diğer belediyelerin 3 alt ölçütü karşıladığı belirlenmiştir. Büyükşehir belediyelerinin şeffaflık düzeylerini kendi arasında karşılaştırmak için UKOME ve AYKOME kararlarının da dahil edilmesi ile 2 alt ölçüt daha eklenerek 7 alt ölçüt ile tekrar inceleme yapılmıştır. AYKOME ve UKOME kararları Bursa BB, İstanbul BB ve Tekirdağ BB tarafından paylaşılmıştır. Sakarya BB web sayfasında yalnızca UKOME kararlarına ulaşılmıştır. Kocaeli BB web sayfasında 2016, 2017 ve 2018 yıllarına ait AYKOME kararına rastlanmıştır ancak güncel kararlara ulaşılamamıştır.

Büyükşehir belediyeleri bu 7 alt ölçüt ile karşılaştırıldığında İstanbul BB 6 alt ölçütü, Bursa BB ve Tekirdağ BB 5,

Sakarya BB 4, Balıkesir BB ve Kocaeli BB 3 alt ölçütü karşılamaktadır.

Bu ölçüt kapsamında yapılan analizde, belediye meclis kararlarının paylaşımı büyük oranda karşılanmış, ancak encümen toplantı gündemi ve toplantı kararlarının paylaşımının sınırlı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Çanakkale Belediyesi encümen toplantı gündemini paylaşmış ancak paylaşımın güncel olmadığı (son paylaşım 12.04.2023³'e ait) görülmüştür. Encümen kararlarının ulaşılabilirliğine bakıldığında ise durum şu şekildedir; İstanbul BB encümen kararları başlığı altında⁴ paylaşımında bulunmuş, ancak ilgili sekme açıldığında encümen gündem raporu başlığı ile paylaşımın yapıldığı görülmüştür. Bu nedenle elde edilen bulgulara göre gündemin paylaşıldığı şeklinde kabul edilmiştir. Yapılan paylaşım içeriğinde karar verilecek konular sadece türe göre (kamulaştırma, ihaleye çıkma, Boğaziçi -para cezası vb.) ve sayısal dağılımı gösterecek şekilde yapılmış, içeriğe dair bilgi paylaşılmamaktadır. Kocaeli BB⁵ ise encümen toplantılarını ihale konusu içerdiği durumlarda çevrimiçi yapacağını web sayfası üzerinden duyurmaktadır. Ancak web sitesinde önceki videolara ya da kararlara ulaşamamaktadır.

Yapılan web analizi sonucunda belediyelerin yeterlilik düzeyleri şu şekilde hesaplanmıştır:

$10+10+11+1+0/(5.11)=0,58$ (%58) yeterli düzeyde.

UKOME ve AYKOME kararları dahil edilerek Büyükşehir Belediyelerinin şeffaflık düzeyleri ise şu şekilde hesaplanmıştır:

$6+6+6+1+0+3+4/(7.6)=0,61$ (%61) ile yeterli düzeyde.

Planlar ve raporlar: Bu kod altında güncel plan ve raporların web sitesinde paylaşılıp paylaşılmadığı analiz edilmiştir. Analiz için 6 alt ölçüt belirlenmiştir. Balıkesir BB'nin tüm ölçüte ilişkin bilgi paylaşımı yaptığı görülmüştür. Bursa BB, Çanakkale B, Kocaeli BB, Sakarya BB 5, Edirne B, İstanbul BB, Kırklareli B, Tekirdağ B 4, Bilecik B ve Yalova B'sinde 3 alt ölçüte ilişkin bilgi paylaşımı yapılmıştır. Stratejik plan, performans programı ve faaliyet raporlarına tüm belediyelerin web sitelerinden ulaşılırken, güncel Sayıştay denetim raporlarının yalnızca Balıkesir BB tarafından paylaşıldığı tespit edilmiştir. Bilecik B ve Yalova B web sitelerinde mali durum ve beklenti raporlarına ulaşılmazken diğer belediyelerin web sitelerinde güncel raporlara ulaşılmıştır. İstanbul BB ise 2022'e kadar söz konusu raporları yayınlamış ancak kanun gereğince temmuz ayında yayınlaması gereken raporu kamuoyu ile paylaşmamıştır.

$11+6+11+11+8+1/(6.11)=0,72$ (%72) yeterli düzeyde.

Etkinlik, projeler ve ihaleler: Bu ölçüt altında belediyenin mevcut, hazırlık aşamasında, devam eden etkinlik ve projeleri ile ihale süreçleri hakkında vatandaşın web sitesi aracılığı ile bilgi edinip edinemediği incelenmiştir. Üç alt ölçüt üzerinden inceleme yapılmıştır. Belediyelerin tamamının bu ölçütte oldukça yeterli (%100) olduğu tespit edilmiştir.

Diğer (Etkileşim, Erişim ve Gizlilik): Bu ana ölçüt altında 4 alt ölçüt belirlenmiştir. Bunlar vatandaşın web sitesini kullanımını kolaylaştırmaya, erişimini artırmaya yönelik kodlardır. Bu ölçüt altında Balıkesir BB, Çanakkale B ve İstanbul BB tüm alt kodları karşılamaktadır. Diğer belediyelerin ise farklı dil seçeneği dışındaki tüm alt ölçütleri içerdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Farklı dil seçeneği ile erişim kolaylığı sağlanacağı açıktır. Balıkesir BB, Çanakkale B ve İstanbul BB farklı dil seçeneği (İngilizce) olmakla birlikte İngilizce ekranda paylaşılan bilgi oldukça kısıtlı bir düzeydedir. Paylaşılan raporları, bütçeyi vb. önemli belgenin farklı dil seçeneği ile okunması mümkün değildir.

$11+11+3+11/(4.11)=0,81$ (%81) ile oldukça yeterli düzeyde.

6. Sonuç

Yönetişim uygulamaları için vatandaşla iletişim ve etkileşim kurmak gerekmektedir. Yüz yüze kurulan iletişimin daha yararlı olduğu bilinen bir gerçek olmakla birlikte, yönetilen insan sayısının artması farklı mekanizmalar aracılığı ile sürecin devam ettirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bilgi iletişim teknolojileri bu noktada önemli bir araç niteliğindedir. Nitekim bilgi iletişim teknolojisi ürünü olan web siteleri, örgütlerin halkla ilişkiler sürecinin önemli bir parçası olarak kullanılabilir. Diğer bir ifade ile web siteleri, örgütlerin kendilerini tanıtmaya ve paydaşlarını tanıma adına kullanabileceği platformlardır. Web sitesine sahip örgüt sayısının artması bilgi iletişimin yaygınlaşma sürecine uyum açısından gerekli olmakla birlikte mevcut platformların katılımcı, şeffaf, hesap verebilirlik vb. ilke talepleri olan yönetim anlayışına destek verecek hale getirilmesi gerekmektedir. Ancak bunun için yasal zorunluluklar dışında da bu yaklaşımı benimsemiş özellikle üst yönetici grubuna ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan belediyelerin web sitelerinin yönetiminin temel bileşimi olan şeffaflık ilkesini karşılama düzeyinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yasal düzenlemeler kapsamında paylaşımı zorunlu bilgiler olması nedeniyle ilgili mevzuat ve literatür taraması sonucu elde edilen ölçütlerde değerlendirilerek belirlenen 8 temel ve 38 alt ölçüt dahilinde analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda büyükşehir ve il belediyelerinin ölçütleri karşılama düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmüştür. Literatürde resmi şeffaflık olarak ifade edilen (yasal zorunluluk olan konularda paylaşım) kısımlarda ölçütlerin büyük oranda karşılandığı diğer konularda eksikliklerin var olduğu ve geliştirilmesi gereken ölçütler olduğu görülmüştür. Bu ölçütlerin niteliksel olarak iyileştirilmesi için öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Vatandaşla çift yönlü ve hızlı iletişimin kurulması için WhatsApp, BİP vb. uygulamalar ile dijital asistan ya da sohbet robotu gibi bilgisayar programlarından istifade edilmelidir.

Belediye içerisinde karar verme mekanizmalarında yer alan

kişi ya da organların kim olduğu, mesleki deneyimleri vb. konularda bilgi alınmasını sağlayacak özgeçmişler, görev, yetki, sorumluluklarına ilişkin bilgilerle, vatandaşın bu kişilere aracısız ulaşımını sağlayacak iletişim mekanizmalarının varlığı önemlidir. Bu bilgilerin belediye meclis üyeleri ve atama ile gelen yöneticiler kısmında oldukça kısıtlı olduğu görülmüştür. Bu alanın iyileştirilmesi gerekmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu meclis toplantı ve kararlarının vatandaşla paylaşılması konusu yasal zorunluluk içermektedir. Yapılan analizde tek bir belediye haricinde toplantı yer, tarih, saat, toplantı gündemi ve meclis kararlarının paylaşıldığı görülmüştür. Özetle yasal zorunluluk oldukça yeterli biçimde karşılanmıştır. Diğer taraftan 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda belediyenin diğer bir organı olan belediye encümen toplantılarının halka duyurulması konusunda yasal bir zorunluluğun olmadığı görülmektedir. Bu durum encümene ilişkin bilgi paylaşımının oldukça yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Benzer bir durum UKOME ve AYKOME kararlarının paylaşımı hususu içinde geçerlidir. Bu kararların paylaşımına ilişkin yasal zorunluluk bulunmamaktadır. Ancak ilgili kararların vatandaşla paylaşılması şeffaflık düzeyini artıracığından, bu alanlarda paylaşım yapılması önerilmektedir.

Planlar ve raporlar kısmında paylaşımın oldukça yetersiz olduğu husus Sayıştay denetimine ilişkindir. Denetime ilişkin raporlara Sayıştay web sitesi üzerinden ulaşılırken, belediye web sitelerinde yalnızca tek bir belediye tarafından paylaşılması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmeli ve denetim raporları belediyelerce paylaşılmalıdır.

Farklı dil seçeneği örgütün yapı ve işleyişi hakkında bilgi almak isteyenlerin ulaşımını ve örgütle etkileşimini artıracığı için bu ölçütte dikkate alınmalı, tüm web bilgileri ihtiyaca göre farklı dil/dillere çevrilmelidir.

Notlar

¹ Sayıştay Raporlarının güncel olup olmadığına karar vermek için <https://www.sayistay.gov.tr/reports/category/12-dis-denetim-genel-degerlendirme-raporlari-sayfasi-kontrol-edilmistiir>.

² N Numaralı Ana Ölçüt için Yeterlilik Göstergesi= N Numaralı Ana Ölçütün Olumlu Alt Ölçütlerinin Toplamı / (N Numaralı Ana Ölçütün Alt Ölçütlerinin Sayısı x Toplam İl Sayısı).

³ bkz. <https://canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1211-encumen-gundemi/255-dosyalar>

⁴ bkz. <https://www.ibb.istanbul/icerik/Enc%C3%BCmen>

⁵ bkz. <https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/pages/encumen-odasi-canli-yayin/949>

Kaynakça

Akdoğan, N. & Çetinkaya, N. (2016). Türkiye'de Bulunan Büyükşehir Belediyelerinin Şeffaflık ve Hesap

Verebilirlik Açısından İncelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(Özel Sayı-1), 897-917.

Aktel, M. (2009). İl Belediye Web Sitelerinin İşlevselliği Üzerine Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 14 (2), 223-240.

Bearfield, D. A. & Bowman, A. O. M. (2016). Can You Find It On The Web? An Assessment Of Municipal E-Government Transparency. *The American Review of Public Administration*, 47(2), 172-188.

Belediye Kanunu (2005, 13 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 25874). (Erişim: 30.07.2023), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm>

Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikle Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2023, 9 Nisan). Resmi Gazete (Sayı: 32158). (Erişim: 30.07.2023), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230409-1.htm>

Büyükşehir Belediye Kanununun (2004, 23 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 25531). (Erişim: 30.07.2023), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm#1>

Cucciniello, M. & Nasi, G. (2014). Transparency For Trust in Government: How Effective is Formal Transparency?. *International Journal of Public Administration*, 37(13), 911-921.

Cucciniello, M., Nasi, G. & Valotti, G. (2012). Assessing Transparency in Government: Rhetoric, Reality And Desire. *45th Hawaii International Conference on System Sciences*, Maui, HI, USA, 2451-2461.

Da Cruz, N. F., Tavares, A. F., Marques, R. C., Jorge, S. & De Sousa, L. (2016). Measuring Local Government Transparency. *Public Management Review*, 18(6).

Eken, M. (2005). Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru. *Amme İdaresi Dergisi*, 38(1), 113-130.

EU COE (t.y). *The European Label of Governance Excellence (ELoGE)*. (Erişim: 25.07.2023), <https://coe.int/en/web/good-governance/elope>

Gençkaya, Ö., Gündoğdu, H. G. & Aytekin, A. (2021). Büyükşehir Belediyeleri Web Sitelerinin Yönetişim İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(3), 705-726.

Harder, C. T. & Jordan, M. M. (2013). The Transparency Of County Websites: A Content Analysis. *Public Administration Quarterly*, 17(1), 103-128.

Kamu İhale Kanunu (2002, 22 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 24648). (Erişim: 30.07.2023),

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/01/20020122.htm#1>

Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003, 24 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 25326). (Erişim: 30.07.2023), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm#1>

Kerman, U., Altan, Y., Aktel, M. & Özaltın, O. (2012). Türkiye’de E-Devlet: İl Düzeyinde Bir Analiz. *Sosyoekonomi Dergisi*, 18(18), 48-80.

Meijer, A. (2015). Government Transparency in Historical Perspective: From the Ancient Regime to Open Data in the Netherlands. *International Journal of Public Administration*, 38(3), 189-199.

Taş, İ. E., Avşar, Y. & Durgun, S. (2022). Belediyelerin Değişen Dünyaya Uyumu: Dijital Şeffaflığa Doğru. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1674-1688.

TI (t.y), *Yolsuzluk Algılama Endeksi*. (Erişim:25.07.2023), <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/tur>

Toksöz, F. (2008). *İyi Yönetişim El Kitabı*. İstanbul: TESEV Yayınları.

TÜİK (2023). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması*. (Erişim: 05.09.2023), [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407)

Üzmez, P. (2019). Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin E-Yönetişim Uygulamaları: Yerel Demokrasi Ve Katılım Açısından Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

WB (1996). *Worldwide Governance Indicators*. (Erişim: 25.07.2023), <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Documents>

WB (2016). *Making Politics Work For Development: Harnessing Transparency and Citizen Engagement*. (Erişim: 08.09.2023), <https://www.worldbank.org/en/research/publication/making-politics-work-for-development>

Extended Summary

Purpose

The purpose of this research is to examine the official websites of 11 municipalities in the Marmara Region, determine their levels of adequacy and inadequacy, and offer suggestions for deficiencies, within the framework of the determined transparency criteria.

Literature Review

Governance levels of countries are measured within the criteria developed by international organizations (World Bank, EU Council, Transparency International, etc.). Transparency is used as one of these criteria. Studies have been conducted to determine the level of governance and transparency, which is expressed as its basic component, in the context of local government units. It has been observed that content analysis management was used in a significant part of the studies in question. Since the studies examined were analyzed for a certain period and websites are dynamic platforms, the existence of current studies will contribute to the literature.

Design/methodology/approach

Within the scope of the research, all metropolitan and provincial municipalities in the Marmara Region (Balıkesir MM, Bilecik M, Bursa MM, Çanakkale M, Edirne M, İstanbul MM, Kırklareli M, Kocaeli MM, Sakarya MM, Tekirdağ MM, Yalova M) were selected as samples. The official websites of the municipalities in question were examined using the content analysis method, covering August-September 2023. Content analysis was carried out with criteria (8 basic, 38 sub-criteria) prepared by taking into account legal regulations and relevant literature. The criteria used for analysis are listed as follows:

- (i). General information about the institution: Address, e-mail, telephone/call center number, applications such as WhatsApp, BIP etc., digital assistant/chatbot, official social media account information, municipality's jurisdiction (geographic).
- (ii). Information about the mayor: Resume, duty, authority and responsibility, communication information.
- (iii). Information about city council members: Name, resume, duty, authority and responsibility, communication information.
- (iv). Information about appointed administrators (general secretary/deputy mayor): Name, resume, duty, authority and responsibility, communication information.
- (v). Meeting Information: Date/time/location information of council meetings, assembly meeting agenda, assembly decisions, council meeting agenda, council decisions, AYKOME decision, UKOME decisions
- (vi). Plans and reports: Strategic plans, budget, performance program, activity reports, annual

financial situation and expectations report, external audit (court of accounts report)

- (vii). Events, projects (services) and tenders: Current event plans and announcements, current/under preparation plans, projects, tender announcements
- (viii). Other: Opinions, suggestions, complaints, etc. reporting form, KVKK Information text/cookie Policy, different language options, ease of website access

The method used by Aktel (2009) was preferred to calculate the adequacy and inadequacy of the determined criteria. The calculation method is as follows: Adequacy Indicator for Main Criterion Number $N = \frac{\text{Total of Positive Sub-Criteria of Main Criterion Number } N}{(\text{Number of Sub-Criteria of Main Criterion Number } N \times \text{Total Number of Provinces})}$. If the calculation result is 0%-24%, it is considered quite inadequate, 25%-49% is considered inadequate, 50-74% is considered sufficient, and 75% and above is considered quite sufficient. If the calculation result is 0%-24%, it is considered quite inadequate, 25%-49% is considered inadequate, 50-74% is considered sufficient, and 75% and above is considered quite sufficient.

Findings

According to the results of the research, the transparency levels of İstanbul, Bursa and Balıkesir Metropolitan Municipalities are "quite sufficient" at the level of meeting all the criteria by a single municipality, while the other municipalities are at "adequate" level. When the criteria are evaluated jointly for all municipalities or when the sub-criteria are considered one by one, the transparency levels are; "quite adequate, sufficient, insufficient and quite inadequate". As a result of the analysis, it was determined that the websites largely covered the issues that required legal obligations, but there were deficiencies in other issues. It has been observed that the levels of meeting the determined criteria of metropolitan and provincial municipalities are close to each other.

As a result of the research findings, some suggestions for deficiencies are listed:

- (i). New communication tools should be used to speed up the communication process with citizens.
- (ii). Resumes and contact information of managers should be shared with citizens
- (iii). Information regarding board meetings and decisions should be shared, and board decisions should be made transparent and accountable.
- (iv). Although there is no legal obligation, the decisions of centers such as UKOME and AYKOME should be shared with the citizens.
- (v). Reports on external audits must be shared with citizens.
- (vi). The website should be updated with alternative language options and its accessibility should be increased.